

prahu in 10-hidrodecenoična kislina iz mlečka z antibiotičnim delovanjem. Zdi se, da je med eden glavnih dejavnikov, ki zavira razmnoževanje v intestinalnem traktu.

Sele ko okužba prekorači intestinalno mejo, se prične pri histolizi, ko pride do zabubljenja, intenzivno razmnoževanje v hemolimfi. Tudi to vodi do septikemije (tj. do zastrupljenja krvi oziroma hemolimfe). Infekcija je torej pri mladi ličinki lokalizirana, kasneje pa se razširi. Medtem ko je bila v začetku še neopazna, po spremembi presnove pri prizadetem insektu izbruhne. Bolezen se v različnih panjih lahko razširja neenakomerno, pač glede na različne pospeševalne in zaviralne dejavnike.

Spore pridejo do ličink predvsem s hrano, pa tudi zaradi različnih opravil čebel v notranjosti panjev, kot so pregled in nameščanje ličink, hranjenje, obdelovanje voska za celice, čiščenje notranjosti celic, odkrivanje celic in odstranjevanje mrtvih ličink in bub. Pri teh opravilih se notranje čebele okužijo s trosi in jih prenašajo. Njihova okužba je večja, če imajo opraviti z že tekočimi ličinkami ali s krasticami. Znova moramo poudariti prej navedene štiri stopnje. Odstranitev ličink v prvem stadiju okužbe, ko so prisotni samo bacili, omogoči spontano ozdravljenje družine. Ko pa so ličinke že utekočinjene,

vsak stik s to maso povzroči, da se spore lepijo na čebele.

Krastice (s sporami) lahko učinkovito odstranimo le z izgledanjem celic ali z raztapljanjem s slino. To pa seveda povzroči, da se stena celice vsaj delno pokrije z okuženim materialom, ki ga čistilke niso pojedle. V prebavnem traktu čistilk lahko spore, ki so tja prišle pri čiščenju, v ventriku vzklijejo, vendar se prek rektalne ampule izločijo v nepatogeni obliki.

Voščeni molj – ta se hrani z voskom in organskimi odpadki celic – s svojimi iztrebki razširja spore. Tu namreč ostanejo spore intaktno.

Glede na panje in pašno področje je širjenje bolezni odvisno od različnih dejavnikov. Tako npr. od zaletavanja čebel v tuje panje, trotoev, ropanja, nespretnega ravnanja s panji, hranjenja z medom dvomljivega izvora, pomanjkanja dezinfekcije, prevažanja itd.

ZNAKI BOLEZNI

Znaki hude gnilobe čebelje zalege so zelo značilni, tako da tudi čebelarju omogočijo lahko diagnozo. Pri opazovanju družin, ki so zbolele za to boleznijo, ugotavljamo naslednja znamenja:

(nadaljevanje prihodnjič)

Osmrtnice

MARTIN MENCEJ

Nepričakovano nas je v začetku septembra presenetila vest, da so se 31. avgusta v ožjem

družinskem krogu poslovili od našega dolgoletnega neumornega sodelavca in čebelarja Martina Menceja. Čeprav smo slutili, da se njegovo zdravje slabša, še posebno zadnje mesece, ko je Martin redkeje prihajal v pisarno ZČDS in uredništvo Slovenskega čebelarja, smo le upali, da bo njegova trdna narava premagala tudi to bolezen. Žal pa je tokrat bolezen premagala njegovo trdno voljo in telo.

Martin Mencej se je rodil v veliki kmečki družini na Igu pri Ljubljani. Po končani osnovni šoli so ga starši vpisali v Škofijsko gimnazijo v Šentvidu. Želeli so, da bi postal duhovnik. Toda Martin je že po dveh letih samovoljno prestopil na ljubljansko učiteljsko šolo. Študij je nadaljeval na Pedagoški akademiji v Beogradu, smer defektologija. Že kot mlad študent je bil napredno usmerjen. V Trbovljah, kjer je služboval, je vodil levo usmerjeno progresivno učiteljsko gibanje. Zaradi tega se je sprl z oblastmi, tako da so ga pogosto premeščali po raznih krajih Slovenije. Kar dvakrat je bil tudi

zaprt. Med vojno je bil v taborišču, leta 1943 pa je odšel v partizane in tam vodil partizansko šolstvo. Po vojni je bil najprej pomočnik zveznega ministra za šolstvo v Beogradu, leta 1949 pa so ga kot informbirojevca zaprli in poslali na Goli otok in v Bilečo. Po petih letih novodobnega suženjstva se je vrnil domov k družini. Ker je bil brezposelen, je sprva delal kot skladiščnik, končno pa mu je uspelo dobiti mesto učitelja na posebni šoli. Z vsem srcem je namreč delal s prizadetimi otroki.

Čebele so ga zanimale že od malih nog, zaradi burnih dogodkov pa ni mogel čebelariti. Ta želja se mu je uresničila leta 1957. Z veliko zavzetostjo je prebiral čebelarstvo literaturo, tako domačo kakor tudi tujo. Deset let pozneje so ga zaradi njegove aktivnosti izvolili v izvršni odbor Zveze čebelarstev Slovenije. Že kmalu je prevzel kar tri pomembne naloge: leta 1969 uredništvo Slovenskega čebelarstva in komisijo za čebelarski naraščaj, pozneje pa še čebelarska radijska predavanja.

Prav druga naloga, torej vzgoja mladih čebelarjev, mu je dajala največje osebno zadoščenje in na tem področju je pokazal vse svoje organizacijske in pedagoške sposobnosti. Sod le-teh je danes več kot dvesto čebelarskih krožkov v osnovnih in srednjih šolah po vsej Sloveniji s približno dva tisoč mladimi čebelarji. Bil je tudi pobudnik republiških srečanj in tekmovanj mladih čebelarjev. Letos je bilo že petnajsto po vrsti. Nedvomno je za tak uspeh, poleg mentorjev krožkov, najbolj zaslužen Martin Mencej. In še en podatek: od vseh interesnih dejavnosti so na šolah najbolj dejavni prav čebelarski krožki. Za delo krožkov je skupaj s sodelavci napisal tudi Priročnik za čebelarje začetnike, ta pa je do zdaj doživel že tri izdaje.

Omenim naj, da je bil tudi glavni urednik knjige Ob 200-letnici pisane čebelarske besede. Le-ta je izšla predvsem zaradi njegove zagnanosti in vztrajnosti, izdala pa jo je ZČDS. Bil je neutrujen sodelavec Slovenskega čebelarja, saj skoraj ni bilo številke naše strokovne revije, da v njej ne bi bilo njegovega prevoda iz ruščine, češčine ali nemščine. Seveda člankov ni samo prevajal, ampak jih je tudi prirejal in jim dodajal svoje komentarje. Ne smemo pa pozabiti tudi njegovega uredniškega dela, saj je nekaj let urejal Slovenskega čebelarja in Naš zbornik, glasilo društva za pomoč prizadetim otrokom.

Za svoje delo v korist čebelarstva je dobil tudi vsa najvišja odlikovanja ZČDS, leta 1974 tudi odličje Anton Janša I. stopnje. V spominu ga bomo ohranili kot dejavnega, vedno hitečega v tiskarno, k čebelar ali v naravo.

Urednik Janez Mihelič

FRANCI OSE

Francija Oseta ni več, vendar ga bomo ohranili v trajnem spominu. Kruta bolezen mu je pretrgala niti življenja, tako da pri čebelah ni dočkal tistega zadovoljstva in uspeha, ki se ga veseli vsak čebelar.

Njegovo nemirno življenje je bilo polno presenečenj, trpljenja, bridkosti in osebnega zadovoljstva. Okupator ga je kot otroka izgnal od domačega ognjišča v tuje kraje, kjer je preživel svojo mladost v pomanjkanju in ponižanju. Občutil je vse bridkosti izgnanstva. Njegova trda volja mu je dala poklic in ljubezen do dela in pravičnosti, ki jo je tako spoštoval celo svoje življenje.

V zrelih letih je postal vzoren in spoštovan čebelar, nikdar zadovoljen s svojim znanjem. Iskal je nove oblike čebelarjenja, zato je postal gonilna sila v celjski čebelarski družini. Postal je njen tajnik in organizator številnih razstav. Zavedal se je, da mora svoje čebelarsko znanje prenašati na mlajšo generacijo. Zato je bila njegova delavnica zbirališče čebelarjev, ki so tu lahko dobili njegov nasvet. Čebelarjem v stiski je zelo rad nudil pomoč. Za svoje delo na čebelarskem področju je prejel odličji A. Janša II. in III. stopnje.

»Franci, naj ti bo lahka slovenska zemlja, ki si jo tako ljubil,« so bile poslovilne besede predsednika ČD H. Peternel Celje ob odprtem grobu. Hvala za vse, kar si nam dal. Ohranili te bomo v trajnem spominu.«

Čebelarska družina H. Peternel Celje

LOJZE PRAPROTNIK

Junija smo se tržiški čebelarji poslovili od našega največjega čebelarja Lojzeta Praprotnika. Rodil se je leta 1937 na Popovem pri Tržiču. Čebelaril je od svojega 13. leta dalje. Po uspešnosti in znanju se je prebil